

10. Литвиненко Н. А. О Рассказе М.А. Шолохова “Наука ненависти”: звонит колокол ... / Н. А. Литвиненко // Вестник МГГУ им. М.А. Шолохова. Филологические науки. – 2009. – № 4. С. 24–31.
11. Польш Д. В. Универсальные образы и мотивы в реалистической эпике М. А. Шолохова: автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра филол. наук: спец. 10.01.01. “Русская литература” / Д. В. Польш. – М., 2008. – 52 с.
12. Семенова С. “Донские рассказы”. От поэтики к миропониманию / С. Семенова. – Режим доступа: <http://feb-web.ru/feb/sholokh/critics/nos/nos-207-.htm>.
13. Семенова С. Г. Мир прозы Михаила Шолохова. От поэтики к миропониманию / С. Г. Семенова. – М.: ИМЛИ РАН, 2005. – 350 с.
14. Трофимова П. В. Своеобразие художественной детали в романе М.А. Шолохова “Тихий Дон”: дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук: спец. 10.01.01. “Русская литература” / П. В. Трофимова. – М., 2009. – 184 с. – Режим доступа: <http://www.disscat.com/content/svoeobrazie-khudozhestvennoi-detali-v-romane-ma-sholokhova-tikhii-don>.
15. Четверикова Т. Д. Специфика шолоховского эпитета :на материале романа “Тихий Дон”: дис. ... канд. филол. наук. 10.02.01 / Т. Д. Четверикова. – М., 2008. – 182 с. – Режим доступа: <http://www.disscat.com/content/spetsifika-sholokhovskogo-epiteta-na-materiale-romana-tikhii-don>.
16. Шолохов М. А. Собрание сочинений в восьми томах / М. А. Шолохов. – М.: “Художественная литература”, 1986.
17. Якименко Л. Заметки о мастерстве писателя / Л. Якименко // Творчество М. А. Шолохова. Сборник статей / Сост. П. И. Павловский. – М.: Изд-во “Просвещение”, 1964. <http://www.detskiysad.ru/raznlit/sholohov07.html>.

Summary. In the article it goes about role of ethnic and cultural details in works by M. Sholokhov. Appealing to such kinds of details is a result of author's perception of himself as a member of Cossack society.

Key words: M. Sholokhov, prevailing detail, ethnic and cultural detail.

УДК 81'1:811.112.2

Т. М. Саленкова

ОБЪЕКТИВАЦІЯ КОНЦЕПТУ FORTSCHRITT У НІМЕЦЬКІЙ МОВНІЙ СВІДОМОСТІ

Стаття присвячена визначенню особливостей об'єктивзації концепту FORTSCHRITT у німецькій мовній свідомості на підставі виокремлення мовних засобів вираження концепту та виділення основних семантичних ознак зазначеного концепту у мас-медійному дискурсі німецької мови.

Ключові слова: концепт, лексико-семантична група, мас-медійний дискурс, семантична група.

Питання співвідношення мови, свідомості, світогляду та культури займає одне з центральних місць у проблематиці досліджень лінгвістів, враховуючи той факт, що сучасний етап вивчення мовної свідомості та образу світу пов'язаний з антропоцентричним напрямком у мовознавстві. Процеси світосприйняття та категоризації дійсності знаходять своє відображення у концептах, які беруть участь у формуванні фонду знань людини, а також у передачі інформації, оскільки є втіленням ментальних ресурсів нашої свідомості, а також оперативною змістовною одиницею пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і всієї картини світу, що відображена у людській психіці [3, 90].

Картини світу є національно специфічними, оскільки носії різних мов сприймають світ по-різному, що дозволяє виокремити особливості концептуалізації знань різних етносів та специфічні риси їх менталітету. Відповідно лінгвісти (Г. Вежбицька, О. С. Кубрякова, В. І. Карасик, Ю. С. Степанов, Н. Д. Арутюнова, М. В. Піменова) акцентують свою увагу на дослідженні національної своєрідності мовних картин світу та окремих її фрагментів. Важливими складовими картин світу різних етносів є універсальні, базові концепти, що найтісніше пов'язані з культурою народу і найяскравіше відбивають специфіку його колективної свідомості, до яких і належить досліджуваний нами концепт FORTSCHRITT.

Ідея прогресу як філософської категорії належить до основних світоглядних настанов сучасності, оскільки безпосередньо пов'язана з життям та розвитком суспільства. Протягом тривалого часу філософи, історики, соціологи так чи інакше зверталися до осмислення її сутності, оскільки вона представляла собою нову всеосяжну теорію, яка пояснювала майже все, що пов'язано з існуванням людства у минулому, теперішньому і майбутньому. Проте концепт FORTSCHRITT не розглядався з лінгвістичної точки зору, що і становить *актуальність* нашого дослідження. *Новизна* роботи полягає у тому, що зазначений концепт вперше є об'єктом дослідження з позицій когнітивно-дискурсивного підходу на матеріалі німецької мови.

Мета статті полягає у визначенні особливостей об'єктивації концепту FORTSCHRITT у німецькій мовній свідомості на підставі виокремлення мовних засобів вираження концепту та виділення основних семантичних ознак зазначеного концепту у мас-медійному дискурсі німецької мови.

Матеріалом дослідження є вибірка з тлумачних, синонімічних та етимологічного словників німецької мови, а також вибірка фрагментів текстів з мас-медійних періодичних видань, в яких експліковано концепт FORTSCHRITT; зокрема для аналізу було обрано наступні німецькомовні видання газет: "Berliner Zeitung", "Fuldaer Zeitung", "Münstersche Zeitung", "Nordbayernonline", "Südkurier" за період з 2001 по 2010 роки..

Перш ніж провести лексикографічне дослідження поняття *Fortschritt* у німецькій мові, звернемося до етимології цього слова, щоб з'ясувати сутність феномену *прогрес* для носіїв німецької мови. Слід зазначити, що на позначення поняття *прогрес* у німецькій мові вживаються дві лексеми, а саме *Fortschritt* та *Progress*. Як свідчить "Латинсько-український словник" за редакцією В. Д. Литвинова, слово *progress* є запозиченням з французької мови, яке у свою чергу походить від латинського *progressus*, що означає "крок уперед" або "рух уперед": "Progressus, um *m.* – 1) рух уперед; *військ.* просування; 2) хід, розвиток; течія, плин; 3) успіх; 4) прогрес" [4, 520]. В етимологічному словнику німецької мови ця лексема відсутня, натомість подано етимологію лексеми *Fortschritt*, стосовно якої зазначено: "Fortschritt ist Lehnübersetzung mit *fort* und *Schritt* (*schreiten*) zu *fz.* *progres* aus *Lat.* *progressus* - *Fortschreiten*, *Vorrücken*, *Ausbreitung*" (лексема *Fortschritt* є калькою зі словами *уперед* і *крок* (*крокувати*) з француз. *progress*, яке походить від лат. *progressus*, що означає "рух уперед", "просування вперед", "розвиток") (переклад наш – Т.С.¹) [8, 564].

Таким чином, складовими феномену *Fortschritt* є уявлення про *рух уперед*, *просування вперед*, *розвиток*.

Для проведення лексикографічного дослідження лексем *Fortschritt* та *Progress* у німецькій мові були використані дефініції з наступних тлумачних словників німецької мови: "Duden Deutsches Universalwörterbuch" [7], "Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache" [9], "PONS Grosswörterbuch Deutsch als Fremdsprache" [10]. Синоніми, використані при формуванні лексико-семантичних груп відповідного лексико-семантичного поля в німецькій мові, було вибрано зі словників "Немецко-русский синонимический словарь" [6] та "Synonym Wörterbuch" [11]. Лексема *Progress* згадується лише в одному з вищезазначених тлумачних словників, а саме у "Duden Deutsches Universalwörterbuch". Проте навіть у цьому словнику не подано її тлумачення, а є лише вказівка на лексему, до якої слід звернутися, а саме на лексему *Fortschritt*. Враховуючи цю інформацію, припускаємо, що, хоча з точки зору етимології лексема *Fortschritt* визначається калькою з французької мови (див. етимологію слова, подану вище), ця лексема є власне німецьким варіантом слова *прогрес*, яка є найбільш розповсюдженою не тільки у словниках, але й у лексиконі носіїв німецької мови. Відповідно у нашому дослідженні ми використовуємо лексему *Fortschritt* на позначення феномену *прогрес*.

За даними тлумачних словників німецької мови, зазначених вище, лексема *Fortschritt* має наступні значення:

1) Entwicklung vom Niederen zum Höheren, vom Einfachen zum Komplizierten, z.B. bei der Technik (розвиток від нижчого рівня до більш високого, від простого до більш складного, наприклад у галузі техніки): "der rasche **Fortschritt** in der Gentechnik" (швидкий **розвиток** генної інженерії) [7, 1185]; "Das ist der Preis für den technischen **Fortschritt**" (Це ціна технічного **прогресу**) [10, 762];

2) das positive Ergebnis von Bemühungen (позитивний результат зусиль, успіх): "Die Schülerin hat im vergangenen Jahr große **Fortschritte** gemacht" (У минулому році студентка досягла значних **успіхів**) [10, 762]; "Er hat große **Fortschritte** mit seine Doktorarbeit gemacht" (Він досяг **успіхів** у своїй науковій роботі) [9, 352];

Слід зазначити, що сама лексема *Fortschritt* містить у собі значення "крок уперед" відповідно до етимології слова. За поглядами О. О. Потебні, найближче етимологічне значення слова, основу якого складає найважливіша ознака, є внутрішньою формою слова [5]. Отже, внутрішня форма питомої німецької лексеми *Fortschritt* передає значення "крок уперед", хоча воно не зафіксовано у словниках, і збігається з внутрішньою формою запозиченого маловживаного слова *Progress*.

Спираючись на зазначені лексикографічні джерела, створимо систематизацію лексичних засобів вираження концепту FORTSCHRITT у німецькій мові, використовуючи теорію семантичного поля [1].

Відповідно до цієї теорії, лексичні одиниці, що формують лексико-семантичне поле (ЛСП) "*Fortschritt*", були структуровані у певні лексико-семантичні групи (ЛСГ). Зазначимо, що під ЛСГ розуміємо семантичний клас лексем, об'єднаних хоча б одним загальним семантичним множителем. Отже, ЛСГ є наступними:

1. До першої ЛСГ, ядром якої є лексема **Entwicklung** (розвиток), яка в цьому випадку є семантичним множителем, належать такі синоніми: *Weiterentwicklung*, *Fortentwicklung* (подальший розвиток), *Aufwärtsentwicklung* (поступовий розвиток), *Wachstum* (розвиток в значенні "зростання"), *Entfaltung*

(розвиток), *Aufschwung* (розквіт), *Aufstieg* (швидкий розвиток): “*Die neue Industrieanlage fördert das Wachstum der Produktion*” (Нове промислове підприємство сприяє зростанню виробництва) [10, 2314]; “*die Entfaltung der Persönlichkeit*” (розвиток особистості) [10, 623]; “*die rasche Aufstieg der Industrie*” (швидкий розвиток промисловості) [6, 143].

2. ЛСГ, ядром якої є лексема **Erfolg** (успіх), яка одночасно є семантичним множником, утворюють слова-синоніми, які позначають досягнення у спорті, роботі: *Leistung* (успіх, досягнення), *Errungenschaft* (досягнення), *Ergebnis* (результат): “*Diese Schüler haben erstaunliche Leistungen vollbracht*” (Ці учні досягли вражаючих успіхів) [6, 147]; “*Die Siege in diesen Rennen sind bedeutende Erfolge*” (Перемога в цих перегонках є важливим досягненням) [10, 649].

Ці дві ЛСГ складають центр ЛСП “*Fortschritt*”. Як можна побачити, перша група вказує на розвиток промисловості, техніки, тобто стосується перш за все суспільного прогресу. Друга група характеризує більшою мірою розвиток індивіда, тому в цьому випадку простежується індивідуальний прогрес поряд із суспільним.

Поряд з цими групами існують певні слова-синоніми до концепту FORTSCHRITT, які відображають прогрес як такий, але, враховуючи незначну кількість синонімів, їх не можна назвати вираженою ознакою зазначеного концепту. Ці лексичні одиниці представлені ЛСГ, ядро якої виражено словом **Verbesserung** (покращення, удосконалення) із лексичною одиницею-синонімом *Neuerung* (покращення шляхом інновацій):

“*Die Ingenieure arbeiten an der Verbesserung des Motors*” (Інженери працюють над удосконаленням двигуна) [10, 2195].

Таким чином, у результаті лексикографічного аналізу лексеми *Fortschritt* було виокремлено такі семантичні ознаки концепту FORTSCHRITT, як *Entwicklung*, *Erfolg* та *Verbesserung*, які є ядром відповідних семантичних груп і становлять сутність феномену прогресу для носіїв німецької мови.

Звернемося до виявлення подальших характеристик концепту FORTSCHRITT у німецькій мові шляхом здійснення докладного аналізу функціонування лексеми *Fortschritt* у мікротекстах сучасного мас-медійного дискурсу німецької мови.

За теорією Ч. Філмора, “слово представляє собою певну категоризацію досвіду, і в основі кожної категорії, що виражається словом, міститься мотивуюча ситуація, так званий мотивуючий контекст, який виникає на фоні уявлень і досвіду людини” [2, 58]. Використовуючи положення цієї теорії, виокремо конститутивні елементи концепту FORTSCHRITT.

Для категоризації ознак концепту FORTSCHRITT розглянемо семантичні групи (СГ), які було виокремлено під час аналізу мотивуючих (когнітивних) контекстів. Мотивуючий контекст розуміємо як мікротекст, в якому лексема *Fortschritt* набуває певних когнітивних ознак:

1. СГ “**ein Schritt vorwärts**” (крок уперед), яка представляє ідею переходу від менш досконалого до більш досконалого стану:

“*Es sei ein Fortschritt, dass die Sozialdemokraten nun für eine solidarische Bürgergesellschaft, mehr Eigenverantwortung, mehr Wirtschaftswachstum eintreten, dass sie Leistung und technischen Fortschritt nicht mehr mit Skepsis begegnen wollen*” (Те, що соціал-демократи роблять зараз для громадянського суспільства, заснованого на солідарності, беручи на себе більше відповідальності, враховуючи економічне зростання, можна розглядати як крок уперед, який проявлявся в тому, що вони більше не ставилися зі скептицизмом до певних досягнень та технічного прогресу) (*Berliner Zeitung*. — 02.12.2002).

У залежності від концептуальних ознак, яких набуває концепт FORTSCHRITT, виступаючи репрезентантом даної СГ, можна визначити додаткові концептуальні відтінки, а саме:

- сфера, в якій відбувається рух від менш досконалого до більш досконалого стану: *ein Fortschritt in der Rechtspolitik* (крок уперед у політиці, спрямованої на захист прав людини), *ein Fortschritt in der Medizin* (крок уперед у медицині), *ein Fortschritt in der HIV-Behandlung* (крок уперед у галузі лікування СНІДу):

“*Die Entwicklung neuer Medikamente hat einen bedeutenden Fortschritt in der HIV-Behandlung gebracht*” (Розробка нових препаратів стала значним кроком уперед в галузі лікування СНІДу) (*Fuldaer Zeitung*. — 05.03.2004).

- наявність результату просування вперед: *großer Fortschritt* (значний крок), *bedeutender Fortschritt* (значний крок уперед), *ein kleiner Fortschritt* (ледь помітний крок, *tatsächlicher Fortschritt* (дійсний крок уперед), *bescheidener Fortschritt* (незначний крок уперед):

“*Der Schlüssel zu einem tatsächlichen Fortschritt wäre eine konsequente Gleichstellungspolitik...*” (Ключем до дійсного кроку уперед у вирішенні цього питання могло б стати впровадження послідовної політики рівних можливостей...) (*Berliner Zeitung*. — 09.06.2009).

- емоційно-експресивна характеристика досягнутого результату: *segenreicher Fortschritt* (успішний крок уперед), *echter Fortschritt* (справжній крок уперед), *riesiger Fortschritt* (надзвичайний крок уперед):

“*Der polnische Außenminister Radoslaw Sikorski sieht in der deutschen Diskussion einen Beleg für den riesigen Fortschritt in den Beziehungen zwischen beiden Ländern*” (Міністр закордонних справ Польщі Радослав Сікорський в обговореннях з представниками Німеччини бачить доказ надзвичайного кроку уперед у відносинах між двома країнами) (*Fuldaer Zeitung*. — 06.01.2010).

2. СГ “**Entwicklung**” (розвиток):

“*Das Leistungsprinzip, das auch in unserer sozialen Marktwirtschaft existiert, ermöglicht über den Faktor Geld zusätzlich neben dem Fortschritt die allgemeine Wohlfahrt*” (Принцип оплати за кількість та якість

праці, який існує в нашій соціальній ринковій економіці, також сприяє **розвитку** загального добробуту, крім фактору зрощей) (Berliner Zeitung — 09.01.2010).

Можна визначити додаткові концептуальні відтінки цієї СГ, а саме:

- емоційно-експресивну характеристику досягнутого результату: *erkennbar Fortschritt, deutlicher Fortschritt* (значний розвиток), *rasanter Fortschritt* (швидкий розвиток):

“Grund für die höhere Lebenserwartung sei vor allem **der rasante Fortschritt** der medizinischen Versorgung, die von immer mehr Haltern auch angenommen wird” (Причина більш високої тривалості життя [тварин] полягає, передусім, у **швидкому розвитку** у наданні медичної допомоги тваринам, по яку звертається все більша кількість фермерів) (Münstersche Zeitung. — 12.10.2009).

- сферу діяльності: *Fortschritt für die Musikindustrie* (розвиток у галузі музики), *politischer Fortschritt* (розвиток у галузі політики), *naturwissenschaftlicher Fortschritt* (розвиток науки і техніки), *sozialer Fortschritt* (соціальний розвиток), *ökologischer Fortschritt* (розвиток у галузі екології), *Fortschritt in der Medizin* (розвиток медицини):

“Mit dem **Fortschritt in der Medizin** seien auch die Erfolge bei den an Mukoviszidose erkrankten Patienten spürbar” (З **розвитком медицини** успіхи у лікуванні хворих на муковіцидоз стали значно помітними) (Südkurier — 10.12.2002).

3. СГ “**Erfolg**” (успіх, досягнення) представляє ідею досягнення певного рівня досконалості або оцінює особисті досягнення:

“Die Gründe für eine höhere Lebenserwartung und eine bessere Gesundheit älterer Menschen liegen im medizinischen und technischen **Fortschritt**, einer besseren Ernährung, einem gesünderen Lebensstil und weniger gefährlichen und weniger belastenden Arbeitsplatzbedingungen” (Причини більш високої тривалості життя і покращення здоров'я літніх людей полягають у **досягненнях** медицини та техніки, у покращенні харчування, у дотриманні здорового способу життя, а також у забезпеченні менш небезпечних і стресових умов на робочому місці) (Nordbayernonline. — 19.12.09).

Ця СГ має наступні концептуальні відтінки:

- емоційно-експресивна характеристика досягнутого результату: *enormer Fortschritt* (величезне досягнення), *bemerkenswerter Fortschritt* (значні досягнення):

“Für unsere Patienten ist das **ein enormer Fortschritt**. ... Jetzt bieten wir die Leistung in unserer Orthopädischen Praxis im Lauterbacher Krankenhaus an, sagt Dr. Jürgen Ludwig...” (Це було **величезним досягненням** для наших пацієнтів. ... Тепер ми пропонуємо виконання таких процедур в нашому ортопедичному кабінеті в лікарні Lauterbacher, говорить лікар Юрген Людвіг...) (Fuldaer Zeitung — 15.08.2010).

- персоніфікація успіху: *Fortschritt des Teams* (досягнення команди), *Fortschritt des Olympiasiegers* (досягнення олімпійського чемпіона):

“Der **Fortschritt** ist schon bemerkenswert”, gab Liu zu, “denn mein bestes Ergebnis seit 2008 waren 13,15 Sekunden” (“**Досягнення** є очевидними”, зізнався Лю, “оскільки мій найкращий результат з 2008 року становив 13,15 секунди”) (Münstersche Zeitung — 24.11.2010).

- сфера діяльності: *pharmakologische Fortschritte* (досягнення у галузі фармакології), *Fortschritte in der Kinder- und Jugendmedizin* (досягнення в галузі педіатрії), *der Fortschritt im Fußball* (досягнення у футболі):

“Am Sonntag lädt die Charité zwischen elf und 19 Uhr erstmals zum ‘Tag der Gesundheitsforschung’ in das Virchow-Klinikum ein. Schwerpunkt sind die **Fortschritte in der Kinder- und Jugendmedizin**” (У неділю Шаріте вперше запрошує на ‘День досліджень у галузі охорони здоров'я’, який відбуватиметься у клініці Virchow. Захід зосереджений на обговоренні **досягнень у галузі педіатрії**) (Berliner Zeitung — 15.02.2005).

4. СГ “**Verbesserung**” (удосконалення, покращення):

“Seit gut drei Tagen fließe kein Öl mehr aus dem Leck in der Tiefe, ein meterhoher Zylinder habe die Ölfontäne zum Versiegen gebracht. Es war dies ein erster entscheidender **Fortschritt** seit dem Beginn der Ölkatastrophe vor drei Monaten” (Протягом приблизно трьох днів нафта не витікала зі стоку, глибокий циліндр метр заввишки увібрав у себе всю нафту. Це було перше значне **покращення** з початку розливу нафти три місяці тому) (Fuldaer Zeitung — 19.07.2010).

Таким чином, основними конститутивними елементами концепту FORTSCHRITT є чотири СГ: “*ein Schritt vorwärts*”, “*Entwicklung*”, “*Erfolg*”, “*Verbesserung*”. Перші три СГ складаються з підгруп додаткових концептуальних відтінків. Деякі з цих концептуальних ознак є спільними, зокрема ознака емоційно-експресивної характеристики досягнутого результату, сфера діяльності властива всім трьом СГ, ознака персоніфікації прогресу входить лише до СГ “*Erfolg*”.

Як можна побачити, СГ, виокремлені в ході аналізу матеріалу мас-медійного дискурсу, майже співпадають з тими ЛСГ, які було визначено під час лексикографічної інтерпретації концепту FORTSCHRITT, а саме “*Entwicklung*”, “*Erfolg*”, “*Verbesserung*”. Ці групи було розширено за рахунок виокремлення додаткових концептуальних відтінків. Крім того, незважаючи на те, що внутрішня форма лексеми Fortschritt передає значення “*крок уперед*”, яке не зафіксовано у словниках, під час аналізу функціонування лексеми Fortschritt у мікротекстах сучасного мас-медійного дискурсу німецької мови було виокремлено СГ “*ein Schritt vorwärts*”, яка представляє ідею переходу від менш досконалого до більш досконалого стану розвитку суспільства.

Перспектива подальшого дослідження вбачається у проведенні асоціативного експерименту з метою уточнення наявності виділених конститутивних елементів у структурі концепту FORTSCHRITT, а також у побудові моделі зазначеного концепту за польовим принципом.

Примітки

1. Тут і далі курсивом виділено наш переклад словникових статей, а також виконано буквальный переклад аналізованих мікротекстів з метою передати виключно зміст контексту з максимальним збереженням значень іноземних слів.

Список використаних джерел

1. Васильев Л. М. Теория семантических полей / Л. М. Васильев // Вопросы языкознания. — 1971. — № 5. — С. 105-113.
2. Колесник Н. В. Фреймовая семантика Ч. Филлмора / Н. В. Колесник // Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей / Отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. — М. : МАКС Пресс, 2002. — Вып. 22. — С. 58-66.
3. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. — М. : Изд-во МГУ, 1997. — 245 с.
4. Литвинов В. Д. Латинсько-український словник / В. Д. Литвинов. — К. : Українські пропілеї, 1998. — 712 с.
5. Потенба А. А. Мысль и язык / А. А. Потенба. — К. : Синто, 1993. — 192 с.
6. Рахманов И. В. и др. Немецко-русский синонимический словарь : Ок. 2680 рядов / И. В. Рахманов, Н. М. Минина, Д. Г. Мальцева, Л. И. Рахманова. — М. : Рус яз., 1983. — 704 с.
7. Duden Deutsches Universalwörterbuch / G. Drosdowski u. a. — Mannheim : Dudenverlag, 1996. — 1816 S.
8. Kluge F., Seebold E. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache / Friedrich Kluge, Elmar Seebold. — Berlin : Gruyter, 2002. — 1112 S.
9. Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache : das einsprachige Wörterbuch für alle, die Deutsch lernen / D. Götz, G. Haensch, H. Wellmann. — Berlin : Langenscheidt, 1998. — 1216 S.
10. PONS Grosswörterbuch Deutsch als Fremdsprache. — Stuttgart : Klett, 2008. — 2509 S.
11. Synonym Wörterbuch. — Erfstadt : Area, 2005. — 432 S.

Summary. *The article deals with determining the peculiarities of the concept FORTSCHRITT objectivization in German linguistic consciousness. It is done by defining linguistic means that represent the concept, as well as key semantic features of the mentioned concept in modern German massmedia discourse.*

Key words: *concept, lexico-semantic group, massmedia discourse, semantic group.*

УДК 81+808.2

О.В. Сахарова

КСЕНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОРУШЕННЯ “КООПЕРАЦІЇ” В ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОМУ ДИСКУРСІ

У статті розглядаються комунікативні ситуації особистісно-орієнтованого дискурсу, в яких мовці порушують правила кооперації. Доводиться, що маніпуляторські та агресивні конфліктні мовленнєві стратегії можуть бути зумовлені ксенологічними факторами: комуніканти або захищають “свій” простір, або протестують проти “чужого”.

Ключові слова: *особистісно-орієнтований дискурс, конфліктні комунікативні стратегії, ксенологія.*

Комунікативна лінгвістика, що набула особливої популярності в середині ХХ століття в США, відродила увагу науковців до феномену спілкування, до механізмів використання мови у певних комунікативних ситуаціях. Домінуючим принципом розмежування різних типів вербальної інтеракції було визнано спрямованість на конфлікт або на кооперацію.

Концепція кооперативних стосунків у комунікації, запропонована Г. П. Грайсом, була відображена у чотирьох комунікативних постулатах: інформативності (“Твоє висловлення не повинно містити нічого зайвого, але має бути змістовним”); істинності (“Говори правду, не говори без достатніх підстав”); релевантності (“Будь релевантним, тобто говори тільки те, що стосується справи!”); ясності виразу: (“Говори коротко і зрозуміло. Уникай неясних, невпорядкованих